

QUEBEC / CANADA: CHUYỆN LẤN THẦN LỤC LỘ

TRẦN ĐÌNH THĂNG

Sau cuộc trưng cầu dân ý tại Québec vào ngày 30 tháng 10-1995, các bạn theo dõi thời sự trên thế giới chắc muốn biết thêm chi tiết về xứ này. Québec là một trong 10 tỉnh bang và 3 vùng tự trị của Canada. Dân số Québec, theo thống kê năm 1997 là 7,419,900 người so với Canada có 30,286,600 người.

Khoảng phân nửa dân số Québec sống tại Montreal và vùng lân cận.

Tại Québec, 82% dân gốc Pháp, còn lại 18% gồm các sắc tộc thiểu số. Dân Việt Nam tại đây khoảng 25,000 người, phần đông tập trung tại Montréal.

Diện tích của Québec là 1,540,680Km² so với Canada là 9,970,610Km².

Nước Canada rộng thứ nhì trên thế giới sau nước Nga. Dân Québec hiền hòa và hiếu khách. Mùa đông ở Québec rất lạnh và kéo dài gần 5 tháng. Mùa hè rất đẹp. Về mùa thu, các rừng cây phong muôn màu tạo nên những bức tranh thiên nhiên tuyệt sắc. Lá cây phong (maple leaf) là biểu hiệu của cờ Canada. Gần đây trong hai năm liền, Canada được Liên Hiệp Quốc xếp hạng quốc gia có đời sống tốt đẹp nhất trên thế giới.

Canada là một liên bang theo thể chế đại nghị tản quyền rộng rãi. Các Tỉnh bang và các vùng, với Quốc hội và chính phủ

riêng, có quyền lớn hơn các tiểu bang Mỹ rất nhiều. Thí dụ năm 1977, sau khi đảng ly khai nắm được chính quyền, chính phủ Québec cho ban hành luật coi Pháp ngữ là ngôn ngữ chính thức duy nhất. Con các di dân phải đi học trường tiếng Pháp. Các bảng lưu thông phải hoàn toàn bằng tiếng Pháp. Các bản STOP được thay thế khắp nơi bằng chữ ARRÊT. Luật cấm các bảng hiệu thương mại dùng chữ Anh cũng được thi hành một cách chặt chẽ. Năm 1997 con của một kỹ sư người Mỹ qua làm việc cho một công ty quốc tế tại Montréal bị gửi tới học tại một trường Pháp làm báo chí đang rùm beng. Mới tháng 5-98 một em bé gốc Anh được cha mẹ đặt tên là Ivory bị

nha hộ tịch từ chối. Anh công chức, với sự hiểu biết “uyên thâm” ở nhà này, chỉ biết tên loại savon Ivory nên thảo văn thơ từ chối cho ông Giám đốc ký tên. Cha mẹ của bé Ivory không chịu đổi tên khác và nhờ báo chí can thiệp nên rút cục nha hộ tịch lại chấp thuận.

Trước đó, vào tháng 3-98, sở bảo vệ tiếng Pháp đòi phạt và hạ các bảng hiệu ở khu chợ Tàu Montreal vì dùng quá nhiều chữ Tàu. Hội Hoa Kiều dọa đi kiện tại Liên Hiệp Quốc nên Chính phủ Québec ra lệnh tạm ngưng để kiếm cách giải quyết sau. Dân Québec thì thông cảm với các dân thiểu số, chỉ có nhóm ly khai là quá khích. Mới trong tháng 5-98, Chính phủ Québec còn cấm các hãng dùng các programs điện toán Mỹ nếu đã có bản dịch bằng tiếng Tây. Tỷ số công chức gốc thiểu số (không phải là gốc Pháp) trong các cơ quan của tỉnh bang Québec chưa tới 4% trong khi tỷ lệ dân thiểu số tại Québec lên tới 18%. Phần đông các dân thiểu số được tuyển vô công chức đều có bằng đại học.

Nhắc lại cuộc trưng cầu dân ý vào ngày 30 tháng 10-1995 do đảng ly khai đang nắm chính quyền tổ chức hầu tách Québec ra khỏi Canada. Cuộc trưng cầu được chia làm 2 phe: phe ly khai do Chính phủ chủ động và phe chống ly khai do đảng Tự do cầm

đầu. Kết quả, dân chúng chống lại dự án ly khai với tỷ số không nhiều là 50.6% vì câu hỏi trong lá phiếu không nói gì về ly khai cả. Ngay lúc sự thất bại được xác nhận, Thủ tướng Québec là ông Jacques Parizeau đã tức giận đổ lỗi cho các sắc tộc thiểu số và tài phiệt làm ông bị thua. Ngoài ra ông còn khích động nhóm ly khai nên ngay đó một số đông đã đi bao vây trụ sở của nhóm Tự do. Nhờ có sự dự trù trước nên mấy chục ngàn cảnh sát đã ngăn chặn được bạo động. Tuy nhiên một số ly khai cũng đốt văn phòng của ông Chủ tịch đảng Tự do chống ly khai ở cách Montréal vài chục cây số. Ngay ngày hôm sau Thủ tướng Parizeau phải từ chức.

Đảng ly khai cầm quyền có rất nhiều mảnh khỏe hầu lưỡng gât dân chúng.

Câu hỏi trên lá phiếu được viết như sau: <Bạn có đồng ý Québec trở thành có chủ quyền sau khi đã chính thức đề nghị với Canada hợp tác về kinh tế và chính trị chiếu theo dự luật về tương lai của Québec và thỏa hiệp ký ngày 12 tháng 6-1995?>

Nhóm ly khai rất khôn, ngay trong các cuộc tranh luận hay diễn văn, họ tránh dùng các chữ nước Québec, độc lập, ly khai và mập mờ nói đã có thỏa hiệp ký ngày 12 tháng 6-95 nhưng thỏa hiệp này chỉ do 3 ông đảng trưởng ly khai ký với nhau chứ Canada có được hỏi ý kiến gì đâu! Hơn nữa để đánh lừa dân, họ nói nếu bạn chấp thuận dự án trưng cầu về chủ quyền của Québec, chẳng có gì thay đổi cả vì sau đó bạn vẫn giữ quốc tịch, thẻ thông hành Canada cũng như vẫn tiêu tiền Canada. Liên bang tất nhiên sẽ

không chấp thuận các đòi hỏi trên nếu Québec trở thành độc lập.

Tại Brossard, một anh thần khoán nhỏ, viết thơ hăm dọa đem tới bỏ từng nhà các người sắc tộc thiểu số và còn đăng trên báo địa phương với tên thật của anh như sau: *Tao sẽ đối xử tàn bạo với tụi mày nếu tụi mày làm chúng tao thua. Nếu tụi mày không thích sống ở đây thì tụi mày về nước của tụi bay đi?* Khổ nỗi phần đông các dân tộc thiểu số đã sinh sống bao nhiêu thế hệ ở đây rồi, đi đâu bây giờ? Vậy mà tên này không bị đem ra tòa gì cả.

Trong các đơn vị bầu cử, các trưởng phòng phiếu do Chính phủ cử nên đã có vài nơi tỷ lệ bất hợp lệ rất cao, có một nơi gần 12% (5450 phiếu chống ly khai bị loại). Sau này Ủy ban chống ly khai đi thưa nên 29 nhân viên giữ phòng phiếu bị đưa ra tòa. Tới nay 2 người đã bị xử nhưng đều được tha bổng vì tòa cho họ không chủ ý ăn gian chỉ thiếu suy xét thôi. Trong lúc kiểm phiếu thấy phiếu nào chống mà vết gạch hơi mờ, hơi run, hay vết gạch ló ra khỏi cái ô để gạch thì

bị cho là bất hợp lệ để bớt số phiếu của phe địch. Ở xứ Tây phương này mà cũng ăn gian phiếu trắng trợn như vậy sao?

Trong cuộc trưng cầu dân ý để đòi độc lập cho Québec vào năm 1980 cũng do đảng ly khai tổ chức, nhưng đảng này không bao giờ dám nói tới tiếng độc lập hay ly khai. Hội cực đoan St-Jean Baptiste còn đăng trên báo tên 100 dân biểu đại diện cho Québec tại Quốc hội Canada để kết tội họ là phản nghịch và yêu cầu dân chúng nếu gặp các tên phản bội này ở đâu thì phải trừng trị họ. May thay năm 1980 nhóm ly khai bị thua to chỉ được 40% số phiếu. Hồi đó Chính phủ cùng phe ly khai nên không đem họ ra tòa. Mãi tới năm 1996, 2 dân biểu bị dám ly khai kết tội phản nghịch mới trực tố dám quá khích trên và được xử thắng nên được bồi thường danh dự tượng trưng.

Sau 2 lần bị thua, đảng ly khai vẫn không chấp nhận phán quyết của đa số dân chúng. Họ vẫn ngoan cố tuyên bố sẽ tiếp tục tổ chức trưng cầu dân ý tới bao giờ thắng mới chịu thôi mặc dầu hơn 80% dân chúng hiện nay không muốn nói tới trưng cầu dân ý nữa. Ai cũng muốn Chính phủ ưu tiên lo việc kinh tế vì do sự bất ổn về chính trị, kinh tế của Québec trì trệ so với các vùng khác của Canada. Tóm lại, dù cãi nhau từ 30 năm nay, đa số dân Québec vẫn muốn ở trong liên bang Canada, chỉ có khoảng 30% dân muốn ly khai thôi. Tuy nhiên về chính trị không ai có thể đoán được việc gì sẽ xảy ra được.

TRẦN ĐÌNH THĂNG